

CAUZA PRUTEANU VS. ROMÂNIA. CE ÎNVĂȚĂM DIN EA?

Ciprian TIMOFTE

ABSTRACT

The Pruteanu v. Romania case. What can we learn from it?

In this article, the author presents the Pruteanu v. Romania case.

From the structure and the contents of the article, commentaries are revealed on the plaintiff's claims (a lawyer by trade) regarding the telephone tapping between lawyer and client, on what the European Court of Human Rights acknowledged, on the necessity of interference in a democratic society, on the protection against abuse and on effective mechanisms of a poteriori control.

In closing, the author draws conclusions with regard to violation of art. 8 from the European Convention on Human Rights for the protection of human rights and fundamental freedoms (regarding the right to respect for private and family life) and with regard to art. 145 from the Penal Procedure Code of Romania (on informing the supervised person).

Keywords: *The Pruteanu v. Romania case; telephone tapping; lawyer; the necessity of interference; democratic society; abuse; protection; control mechanisms; the right to respect for private and family life; European Convention on Human Rights; Informing the supervised person; the Penal Procedure Code of Romania.*

I. Ce s-a întâmplat? Susținerile reclamantului

Speța pune în discuție atingerile aduse dreptului la viață privată al unui avocat (A.V.), prin interceptarea convorbirilor telefonice dintre acesta și clienta sa (C.I.) în baza unui mandat de interceptare emis pe numele C.I.

În contextul declanșării acțiunii penale împotriva numiților M.T.O. și M.G.T. pentru săvârșirea infracțiunii de înșelăciune, instanța a autorizat interceptarea convorbirilor telefonice ale celor doi inculpați (M.T.O. și M.G.T.), precum și ale C.I., fratele lui M.T.O. Măsura interceptării a fost fundamentată prin necesitatea localizării inculpaților. Printre convorbirile interceptate s-au numărat și 12 convorbiri telefonice purtate de C.I. cu avocatul său, A.V.

A.V. a sesizat Curtea Europeană a Drepturilor Omului („Curtea”), invocând încălcarea Convenției Europene a Drepturilor Omului („Convenția”), mai exact a dreptului la viață privată și de familie (art. 8 din Convenție)^[1], respectiv a dreptului la un remediu efectiv (art. 13 din Convenție)^[2].

În esență, A.V. a susținut următoarele:

- 91¹ din Codul de Procedură Penală („C. Proc. Pen.”), norma legală incidentă la data emiterii mandatului de interceptare, nu era aplicabil în speță întrucât pe de o parte (a) art. 91¹ C. Proc. Pen. nu prevedea expres posibilitatea interceptării și înregistrării convorbirilor persoanelor care nu fac obiectul unei anchete judiciare, iar pe de altă parte (b) interceptarea fusese dispusă ulterior comiterii infracțiunii, când faptei și faptele erau cunoscute autorităților prin alte mijloace de probă.

- În speță, scopul măsurii interceptării (și anume de prevenire a săvârșirii infracțiunilor ori protecție a terților) nu mai putea fi atins, întrucât faptele incriminate fuseseră deja comise la data dispunerii măsurii. În acest sens, A.V. a arătat că organele judiciare interne nu au demonstrat în ce măsură interceptările dispuse au condus la aflarea adevărului în cauză.

- Potrivit art. 91³ (7) din C. Proc. Pen. (forma aplicabilă la data dispunerii măsurii interceptării), înregistrarea convorbirilor dintre avocat și justițiabil nu poate fi folosită ca mijloc de probă. Întrucât a fost audiată de organele judiciare, C.I. a dobândit calitatea de „justițiabil” și, pe cale de consecință, înregistrarea convorbirilor telefonice dintre aceasta și A.V. (avocatul său) nu putea fi efectuată în mod legal.

- Legislația internă nu conferă lui A.V. un remediu efectiv pentru constatarea și repararea atingerii aduse dreptului său la viață privată. Nefiind parte în proces, A.V. nu a putut ataca procedura de certificare a înregistrărilor de către instanța internă competentă^[3].

Cu alte cuvinte, A.V. a pretins că măsura înregistrării nu era nici previzibilă (în sensul de a fi reglementată de lege), nici necesară (în condițiile în care circumstanțele producerii faptelor și persoanele suspecte fuseseră deja stabilite).

II. Ce a reținut Curtea?

Curtea a arătat că, potrivit art. 8 din Convenție, pentru a fi considerată acceptabilă, ingerința constând în interceptarea convorbirilor telefonice trebuie (i) să fie necesară într-o societate democratică, și (ii) să fie prevăzută de lege.

- Referitor la cerința menționată la pct. (i), Curtea a reținut următoarele:

- Cerința privind necesitatea ingerinței într-o societate democratică implică existența unui echilibru între scopul ingerinței (și anume aflarea adevărului într-o cauză penală) și afectarea drepturilor și libertăților unor persoane.

- Un atare deziderat naște necesitatea existenței unor mecanisme/ remedii legale pentru a proteja persoanele ce fac obiectul interceptării de potențiale abuzuri. Mai mult, protecția împotriva abuzurilor ar trebui să acopere deopotrivă persoana propriu-zis vizată (în speță, C.I.) și interlocutorii acestuia (în speță, A.V.). Or, dacă față de C.I. se poate presupune că autoritatea care a dispus măsura a realizat *a priori* un control al necesității acesteia (cu ocazia dispunerii măsurii interceptării), în mod evident un atare control (*a priori*) nu putea fi realizat în raport cu A.V. (interlocutorul lui C.I., a cărui identitate nu putea fi cunoscută la momentul dispunerii măsurii interceptării).

- Prin urmare, A.V. trebuia să beneficieze de mecanisme efective de control *a posteriori*, în sensul de a putea contesta legalitatea măsurii și relevanța acestora în faza de certificare a înregistrărilor. Or, potrivit legislației interne relevante, A.V. nu a beneficiat de o cale efectivă pentru a contesta înregistrările efectuate și relevanța acestora.

Prin urmare, Curtea a reținut că, în speță, nu a fost îndeplinită cerința privind necesitatea ingerinței într-o societate democratică.

- În ceea ce privește cerința menționată la pct. (ii), Curtea a reținut că vizează necesitatea ca ingerința să aibă o bază legală în dreptul intern. De asemenea, Curtea a arătat că esențială în acest sens este „calitatea” bazei legale, deci că reglementarea internă trebuie să fie accesibilă și previzibilă. Deși a atins incidental problematica „calității” normei interne (în condițiile în care aceasta nu tratează situația interlocutorilor persoanei interceptate), Curtea a evitat să se pronunțe asupra îndeplinirii acestei cerințe, în contextul în care deja conchisese cu privire la neîndeplinirea cerinței necesității.

III. În loc de concluzii. Ce învățăm din soluția Curții?

Deși a reținut că interceptarea convorbirilor dintre avocat și client aduce în mod indubitabil atingere secretului profesional, Curtea a evitat totuși să se pronunțe cu privire la pretinsa încălcare a prevederilor art. 91³ alin. (7) din C. Proc. Pen. referitoare la interdicția înregistrării convorbirilor dintre avocat și justițiabil (în forma aplicabilă la data dispunerii măsurii interceptării). Prin urmare, problematica interceptării convorbirilor avocat-client rămâne deschisă și va face obiectul unuia dintre articolele noastre viitoare.

În schimb, Curtea a reținut încălcarea prevederilor art. 8 din Convenție pe motivul că, întrucât A.V. nu a beneficiat în baza legislației interne de o cale efectivă de a cenzura/ contesta interceptările, o atare ingerință este total disproporționată prin raportare la scopul urmărit și astfel nu ar putea fi considerată ca fiind necesară într-o societate democratică. Așadar, în viziunea Curții (pe care o împărtășim), pentru a da efect garanțiilor privind dreptul la viață privată reglementate de art. 8 din Convenție, interceptarea convorbirilor telefonice implică oferirea către toate persoanele implicate în convorbire (iar nu numai către persona propriu-zis vizată de mandatul de interceptare) a unor căi efective de a contesta respectivele înregistrări.

Noul Cod de Procedură Penală („NCPP”)^[4] nu pare a respecta exigențele statuate prin decizia Curții. Potrivit art. 145 din NCPP., procurorul are obligația informării persoanei vizate privind măsura de supraveghere tehnică luată în privința sa, în termen de 10 zile de la încetarea acesteia. În acest context, persoana vizată beneficiază de o serie de mecanisme de control/ cenzură a înregistrărilor efectuate.

Totuși, NCPP nu prevede garanții similare și în ceea ce privește interlocutorii persoanei vizate de măsura de supraveghere tehnică. Apare astfel o întrebare

legitimă: vor fi modificate/ suplimentate normele procedurale penale în lumina deciziei Curții (în sensul reglementării unor mecanisme de informare și control în beneficiul interlocutorilor persoanei vizate de interceptare)? Rămâne de văzut! Personal, deși aș înclina să cred că da, nu aș paria pe acest lucru...

---

[1] Art. 8 din Convenție (Dreptul la viață privată și de familie) prevede: „1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale. 2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acesta este prevăzut de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora”.

[2] Art. 13 din Convenție (Dreptul la un remediu efectiv) prevede: „Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale”

[3] Procedura de certificare era reglementată de prevederile art. 91³ din C.Proc.Pen. și, în esență, viza determinarea părților din înregistrările efectuate care aveau relevanță pentru obiectul cauzei, porțiunile nerelevante fiind distruse. În cadrul unei atare proceduri, procurorul și părțile (inclusiv inculpații) puteau contesta caracterul relevant al înregistrărilor.

[4] Avem în vedere Codul de Procedură Penală adoptat prin Legea nr. 15/2010, publicată în Monitorul Oficial nr. 486/15.07.2010.